

بېغىشلىما

شەرقى تۇركىستان - ئاسىيانىڭ مەركىزىگە جايلاشقان، سىياسى ۋە سىتراتىگىيەلىك ئورنى، فىزىك جۇغراپىيىسى، تارىخى كەچۈرمىشى، ئىقتىسادى، ئىقتىسادى، مەدەنىيىتى، يەر ئاستى ۋە يەر ئۈستى بايلىقلىرى بىلەن زامانىمىزدىكى خەلقئارالىق ھوقوق، ئىنسان ھەقلىرى دەۋرىدە، ھۆر ۋە بەختىيار بىر دۆلەت بولۇشقا مۇناسىپ بولسىمۇ، تارىخىنىڭ رەھىمسىزلىكىدىن ئاسارەت ئاستىدا قالغان يىگانە بىر دۆلەتتۇر.

تارىختا ھون، كۆكتۈرك، ئويغۇر، قاراخانىيە، ئىدىقۇت، سەئىدىيە خانلىقىغا ئوخشاش نۇرغۇن دۆلەتلەرنى قۇرغان، تۈرك، ئىسلام مەدەنىيىتىنىڭ ئۆلمەس شەخسلەر بىلەن يىتىشتۈرگەن بۇ دۆلەتنىڭ بەختسىز دەۋرى 1759 - يىلىدا مەيدانغا كەلگەن خىتاي - مانجۇر ئىستىلاسى بىلەن باشلىنىدۇ. بىر نەسىردە كەداۋام ئەتكەن ئىشغالىيەتچىلىك زامانىمىزغا قەدەر ھەر خىل دەۋرلەردە ئۆز لۇكىسىزداۋام قىلدى. خەلقىمىز مۇستەملىكىچىلىككە قارشى ئىككى يۈز قىتىمدا بىن ئارتۇق قۇراللىق قوزغۇلۇپ قىسقا مۇددەت بولسىمۇ، تۆرت قىتىم مىللى مۇستەقىل دۆلەتلىرىنى قۇرۇپ، ئازاتلىقنىڭ تەبىئىي نىتىجىسى بىلەن پۈرسەتتىكى ئېرىشتى. 1863 - يىلىدا قەشقەردە بەدۋەلەت ياقۇپ خان قۇرغان شەرقى تۇركىستان دۆلىتى يىقىتىلدى، 1884 - يىلى بۇ دۆلەتنىڭ نامى «شىنجاڭ» غا ئۆزگەرتىلدى. قەھرىمان خەلق زۇلۇم ۋە بېسىمغا باشتىگە قوزغۇلۇپ 1933 - يىلى قەشقەردە شەرقى تۇركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنى قۇردى. ئۇلار 1944 - يىلى غۇلجىدا شەرقى تۇركىستان جۇمھۇرىيىتىنى ئىلان قىلدى. بۇنىڭ كىيىنكى دۆلەت، خەلقنىڭ يىگىرەمىچى ئەسىردە مۇستەقىللىق، ئازاتلىق يولىدا قولغا كەلتۈرگەن بۈيۈك ۋە ئۇزۇل - كىسىل غالىبىيىتىدۇر.

1949 - يىلى كوممۇنىست خىتاي ئەسكەرلىرى بىلەن شەرقى تۇركىستاندا ئىككىنچى تىرەك ۋە زۇلۇم باشلاندى. دىنىي ئەقىدە، مىللى كىملىكنى يوق قىلىشقا نىشانىدىكى رەھىمسىز سىياسەتتە، قورچاق ۋالى بۇرھان شەھىدىنىڭ ئىقتىدارىغا پەقەت 1952 - يىلىلا يۈز يىگىرەمىك زىيالىي ئۆلتۈرۈلگەن. ماۋنىڭ ئۆلۈمىدىن كىيىن، ئىچكى ئىشقا شامىلىدا چەكلىمە دىنى، مىللى ئويغۇنۇش ئىمكانى يارىتىلغان بولسىمۇ، ئۇزاققا پارماي چەكلەندى. خىتاي بىلەن شەرقى تۇركىستان ئوتتۇرىسىدا ئۇزۇن بىر دەۋر 1759 - 744 يىللىرى ئىچى، باراۋەر مۇناسىۋەت ئۆتكەندى.

بۈگۈنكى ئىنسان ھەقلىرى دەۋرىدە، خەلق ئىنسانلىق شەرىپى ۋە ھىسسىياتىغا يات ھالدا ئاسارەتتە ياشىماقتا. لىكىن مىللى، دىنىي كىملىكىنى ۋە مەۋجۇتلىقىنى قوغداش كۆرسىتىشى داۋاملاشتۇرماقتا. خەلق تۈركلىكىنى، ئىسلامىيەتنى قوغداش ۋە تەرەققى قىلدۇرۇش، كۆچمەن كەلكۈن ۋە ئاتوم سىنىقىنى توختۇتۇش، ھۆر ياشاش ھەققىگە ئىگە بولۇشتەك كۆرسىتىشى قانات يايدۇرماقتا. خىتاي ھۆكۈمرانلىرى خەلقنىڭ بۇ تەبىئىي ھەقلىرىنى بىر بىر بىكەن، سەمىيىتى، يىراقنى كۆرە رلىكىنى ئىسپاتلاش پۈرسىتىگە ئىرىشەلەيدۇ. خالاس.

قوللىمىزدىكى بۇ كىتابچە، شەرقى تۇركىستان خەلقىنىڭ ئومۇمىي ھۆالىمىنى سىزگە ئوچۇق ۋە ئەمەلىي تەكۈرۈش ئۈچۈن ھازىرلاندى. ھۆرمەتلىرىمىزنى تەقدىم قىلىپ،

گېنېرال م. رېزا بىكىن

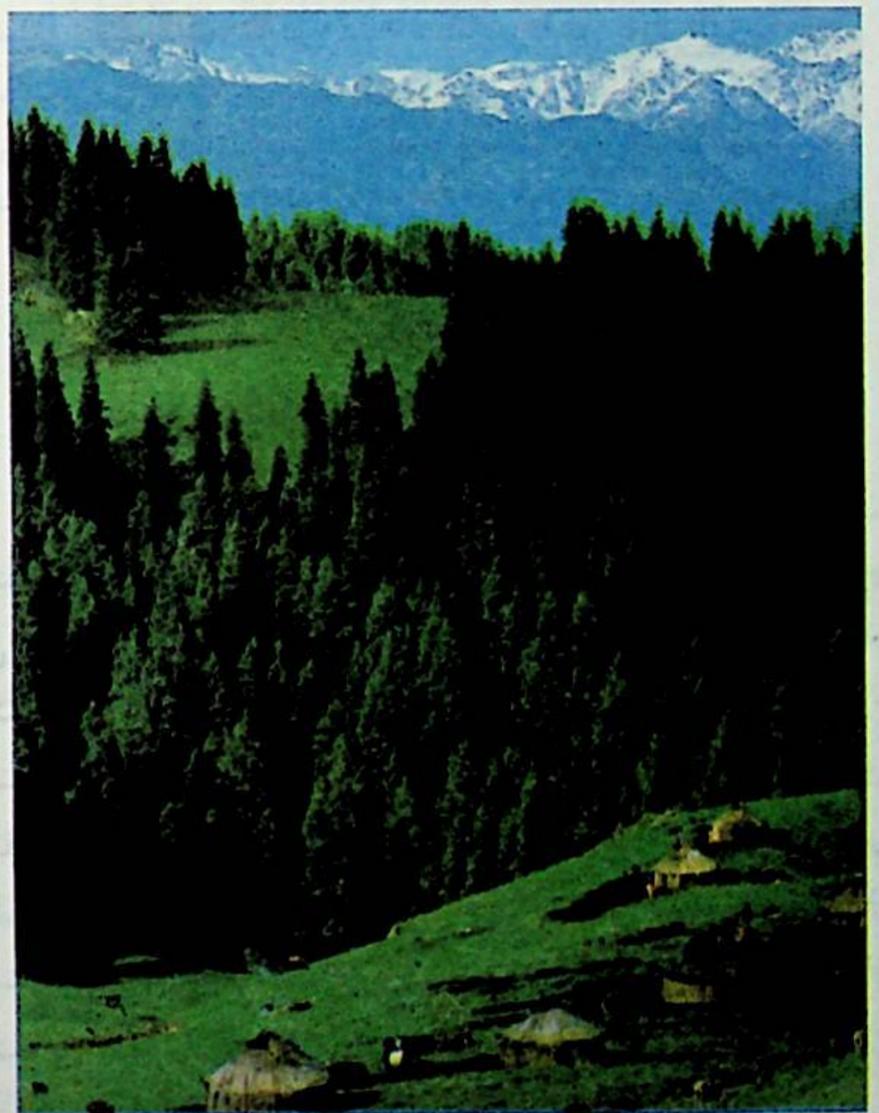
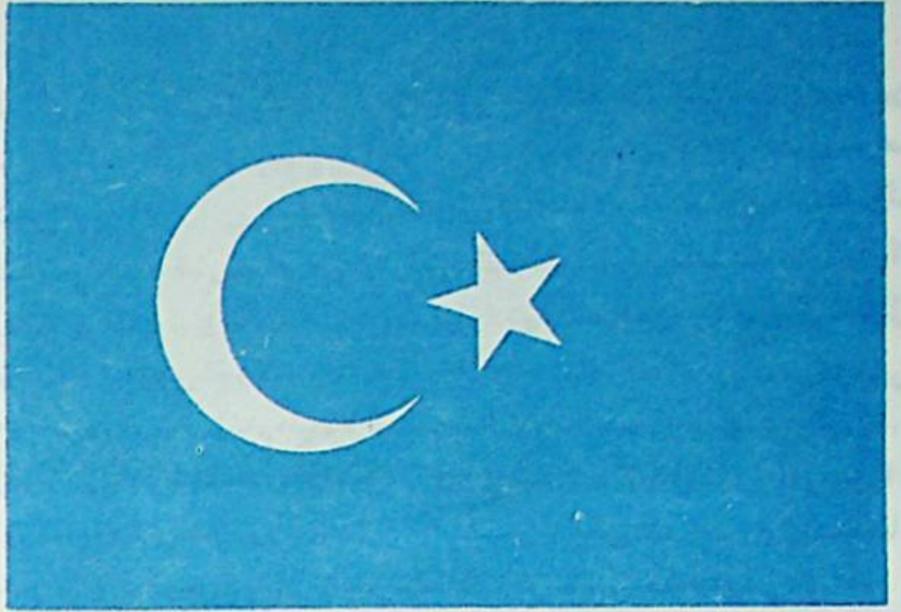
شەرقى تۇركىستان ۋە خېرى رەئىسى

بۇگۈنكى كۈندە ، چىنلار تەرىپىدىن « شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى » دەپ ئاتىلىۋاتقان . شەرقى تۈركىستان كوممۇنىستىك پارتىيەسى ئاستىدىكى مۇزىلمان خەلقلەر . ئۇيغۇرلارنىڭ تارىختىن بۇيان ياشاۋاتقان ئانا ماكانىدور . شەرقى تۈركىستان تەبىئى مەنزىرىسىنىڭ كۆز-زەللىكى ، تەبىئىي ۋە سۈنئىي بايلىقلىرىنىڭ موللىقى ، ئەنئەنىۋى مەدەنىيىتىنىڭ كەڭ كۆلەملىكى بىلەن شۇنىڭدەك مۇزىلمانلارنىڭ تارىخىي مۇناسىۋىتى بىلەن دۇنياغا تونۇلغان ئۆلكە بولۇپ ، بىر چىن ئەمەلدارى ئۇنى « ئالتۇن تاۋاق كۆتۈرۈۋالغان تىلەمچى » گە ئوخشاتقان .

جوغراپىيىسى ۋە ھۆلىسى

شەرقى تۈركىستان چىننىڭ تەبىئىي خەرىتىسىگە قوشۇلغان بولسىمۇ ، لىنىن زىمىن بولۇپ ، تۈركىستان (ئوتتۇرا ئازىيا) نىڭ شەرقى قىسمىغا جايلاشقان . رۇسىيە ، موڭغۇلىيە ، قازاقىستان ، تاجىكىستان ، تىرغىزىستان ، ئافغانىستان ، پاكىستان ، ھىندىستان ، تىبەت ، چىن قاتارلىق ئون دۆلەت بىلەن چىگرىلىنىدۇ . تەڭرىتاغلىرى ، ئالتاي تاغلىرى ۋە تۈرۈم تاغلىرى ئارىسىدىكى جۇڭغارىيە ، تارىم ، تورپان ئويمانلىقلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان 1 مىليون 828 مىڭ 418 كۋادرات كىلومىتىر يېزا زىمىنىدۇر . بۇ ئۆلكە چىن زىمىنىنىڭ يەتتىن بىرىنى تىمسىناتەك ، ئاۋرۇپا بويىچە ئەڭ چوڭ بولغان فىرانسىيە دېڭىز ئۈچۈمى ھەم چوڭ ، ۋېنگرىيىدىن ئون يەتتە يىرىم ھەسە چوڭ بولۇپ ، زىمىن چوڭلىقىدا دۇنيا بويىچە ئون توقۇزىنچى ئورۇندا تۇرىدۇ . « دۇنيا مەدەنىيىتىنىڭ ئالتۇن بۆشۈكى » - تەڭرىتاغ ئۆلكىسى ، « ھايرىۋاناتلار جەننىتى » - ئالتۇنتاغ تەبىئىي رايونى ، ئاۋرۇپا ئاسىيەسىنىڭ كۆۋرۈكى - « يىپەك يولى » ، دۇنيا بويىچە ئىگىز كۆلەردىن تەڭرى كۆلى - بۇغدا كۆلى ، ئەڭ چوڭ ئويمانلىق - ئايدىن كۆل قاتارلىقلار ، شۇنىڭدەك كىمۇرەن قەدىمىي شەھەر خارابىسى ، سىرەن ، چەرچەن ، شەھەرلىرى ، قۇستۇر ، قىزىل ، ئونباش ، توقۇزۇنچىرا ، بىزەكلىك سىڭنۇي خاۋابلىرى قاتارلىق دۇنيادىكى ئىچكىلىمىغا مەدەنىيەت مىراسلىرى بار . شەرقى تۈركىستاندا لوپنۇر ، باغراش ، پارىسكۆل ، بۇغدا ، سايرام ، ئىپپىنور ، ئۇلۇنكۇر كۆللىرى ، تارىم ، يەكەن ، خوتەن ، كۆنچى ، ئىلى ، ماناس ، ئىسپىتىش دەريالىرى بار . تاغ ۋادىلىرىدا ، ئورمان تىراپلىرىدا ، كۆل ساھىللىرىدا ، دەريا بويلىرىدا تارىختىن بۇيان ئۇيغۇر تۈركلىرى دىخانىچىلىق ، چارۋىچىلىق ، ئوۋچىلىق ۋە بىلىتچىلىق بىلەن شوغۇللىنىپ ياشاپ كەلگەن . ھازىر شەرقى تۈركىستاندا ئون ئالتە شەھەر ، مەكەن ئالتە ناھىيە بولۇپ چىنلار بۇ زىمىنلارنى بىر مەركىزى شەھەر ، مەككىز ۋىلايەت ، بەش ئوبلاستقا بۆلۈپ ئىدارە قىلماقتا . شەرقى تۈركىستاننىڭ نوپۇسى 1949 - يىلى توقۇز مىليون بولۇپ ، ئاز سانلىق مىللەت (چىن ، مانجۇ ، شىۋە ، موڭغۇل) لار ئالتە يۈز مىڭ تەتراپىدا ئىدى . (ماۋزېدول تاللانما مەركىزى چىنچە شىنچى تومدا) تىبەتتىكى ئارمىيىگە بىر يىلگەن بولۇپ ، رۇق ، تاپۇسان قەيىت قىلىنغان ، ھازىر بىر مەنئەت سەلبىي تۈرك بار ، ھەرخىل نامدىكى ئارمىيىسى ، كۆچمەن ئالتۇنلىرى ۋە چىنچە تەبىئىيلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان چىنلارنىڭ نوپۇسى مەخپىي بولسىمۇ ، ئون مىليوندىن ئارتۇقلىقى ، داۋاملىق زور دەرىجىدە كۆپىيىمۇ ، تانلىنى مۆلچەرلەنمەكتە . شەرقى تۈركىستاننىڭ يىزا ئىگىلىكى ، چارۋىچىلىقى ، بىلىتچىلىقى يەرلىك ناھال رايۇنلىرىدا قالغان ھالدا چىن رايۇنلىرىدا بىر قەدەر ئىلغار ، سانائىتى ئىچكىش باسقۇچىدا تۇرماقتا .

تارىخى ئەھۋالى

شەرقى تۈركىستان خەلقى جۈملىدىن ئويغۇرلار تارىختىن بۇيان بۇزىمىنىڭدا «بۈيۈك ھون ئىمپېرىيىسى»، «كۆكتۈرك قىساھانلىقى» «ئورتۇن ئويغۇر قىساھانلىقى» قاتارلىق تۈردە تىلىك دۆلەتلەرنى تۇرۇپ چىنلارنىڭ چىن سەددىنى سىلىشىغا سەۋەبچى بولغان. «ئويغۇر ئىدىئەت دۆلىتى»، «ئۇلۇق قاراخانىلار قىساھانلىقى»، «سەئىدىيە سول تانلىقى» قاتارلىق دۆلەتلەرنى تۇرۇپ ۋە ئونىنچى ئەسىرنىڭ كىيىنكى يىرىمىدا ئىسلامنى قوبۇل قىلىپ ئىسلامىيەتنى، مىللى مەدەنىيەتنى شەرقتە تارقىتىپ. «شەرقى تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتى»، «شەرقى تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى» نى تۇرۇپ ئىسلامىيەتنىڭ شەرقتىكى پولات قورغىنىغا ئايلانغان.

تارىختىن بۇيان چىنلار سەددىچىندىن چىقىپ كۆپ قىتىم كىچىك-چىچىك ئۇرۇشلىرى ئېلىپ بارغان بولسىمۇ، لېكىن شەرقى تۈركىستان خەلقىنى باش ئەگدۈرەلمىگەن. پەقەت 1876 - يىلى چىنلار تۈزۈمگە باشچىلىقىدىكى يۈزەنلىك مەھكىمىسىنى چىن قۇرۇشۇنلارنى ئەنگلىيە بانكىسىنىڭ سالىيە ياردىمى، چار رۇسىيەنىڭ تۇرال-ياردىمى بىلەن شەرقى تۈركىستاننى ئىشغال قىلىشقا ئالغان. 1933 - يىلى ۋە 1944 - يىلى تىكەنگەن شەرقى تۈركىستان دۆلەتلىرىمۇ يەنە روسىيەنىڭ زور ياردىمى، چىنلارنىڭ ئەھمەتلىرى ۋە كۈچلۈك ئارمىيىسى تەرىپىدىن ئاغدۇرۇلغان ئىدى. 1949 - يىلىدىن ئىتىبارەن شەرقى تۈركىستان چىن كوممۇنىستىك ھاكىمىيىتىنىڭ ئىشغالىيىتى ئاستىدىكى مۇستەملىكىگە ئايلانغان.

ئىقتىسادى ئەھۋالى

شەرقى تۈركىستاندا ئاناتىش مىليون مو تىرىلغۇ يەر ۋە ھەر ھەكتار تۇق ئىچىلمىغان بوز يەر بار، بەش مىليون مو ئورمانلىق بولۇپ، ھىساپسىز يايلاقلاردا ئاناتىش مىليون تۇپاق تىن كۆپ چارۋا مال بار. دورا ئۆسۈملۈكلىرى، بىلىمچىلىق، ياۋايى قىمىزلىك ھايۋانلار رايونلىرىمۇ كەلتۈرۈلگەن. بۇغداي، قوناق، گۈرۈچ، پۇرچاق قاتارلىق ئاشلىق زىرائەتلىرى، ياغلىق دان زىرائەتلىرى، سول سۆە-چىۋە، كۆكتاتلىرى، چارۋا مەھسۇلاتلىرى، پاختا، يۇك توقۇلما مەھسۇلاتلىرى، ياغاچ مەھسۇلاتلىرى ۋە ھەر خىل يەرلىك سانائەت ئالاھىدە بويۇملىرى ئۈزۈلمەي ھىساپسىز سىرتقا چىقىرىلىدۇ. مەخسۇس چىنلارنىڭ كۆنمىر ۋە ئېلېمىدى بېكىنىنى، ئالتۇن، ئورمان، كۆمۈر، تۇز قاتارلىق پەرىئەتلىك بايلىقلىرىنىڭ ھىساۋى چەكسىز دور. شەرقى تۈركىستاننىڭ ئىقتىسادىدا يەر ئاستى بايلىق مەنبەسى دۇنياغا داڭلىق بولۇپ، ھازىرقى زامان ئىقتىسادىنى ئاساس قىلىدىغان ئىقتىسادىدا «يىگىرە پىرىيىچى ئەسرنىڭ كۆۋەيتى» دۇر.

چىننىڭ 148 خىل كان مەھسۇلاتىنىڭ 118 خىلى شەرقى تۈركىستاندىن چىقىدۇ. ھازىر ئىچىلغان كان دۆلەتلىرى بەش مىڭغا يېقىن بولۇپ، چىن كانلىرىنىڭ 85 پىرسىنىتىنى ئىگەللىگەن. ئىقتىسادى شەرقى تۈركىستاننىڭ بەش يۈز دەپن ئارتۇق چايدىن ئىستى يىگىرە چايدىن ئىستى گازى چىقىدۇ. ئىقتىسادى پەرىيەتلىك 800 مىڭ كىلوگرامدىن ئارتۇق بولۇپ، پۈتۈنلىكى

لمىيە، فىرانسىيە ئىككى دۆلەت يەرەيداننىڭ يىغىنىدىن نارتۇق، نىسەت زاپىسى ھازىر ئىنقىلابچە سەككىز مىليارد توننا شا بولۇپ، ھازىر يىغىن ئون مىليون توننا نىسەت توشۇپ كىتىلگەن تىزىم، پەقەت قارىماي، ئاقبولاق، قىزىلتاغ، ئۆچكىلىك، كۆكھارلار دىنلا چىنلار ئۆز ئالدىغا بەش مىليون توننا نىسەت ئىلىپ كىتىدۇ، كۆمۈر، شەرقى تۈركىستاننىڭ 90.000 كىمۇدات كىلومىتىر كۆمۈر سەيدانى بولۇپ، پۈتۈن پەيىرلەشمە خەلىپىلىكىنىڭ يىمىرىن چولپا، كۆمۈر سۈپىتى ئالاھىدە بولۇپ، 135 مىليون يىل پۇرۇشقى پۇرا دەۋرىگە خاس كۆمۈرلەردۇر، زاپىسى ئىككى تىرىلىيۇن توننىغا يىقىن بولۇپ، چىن كۆمۈر زاپىسىنىڭ يىرىمىنى ئىگەللەيدۇ، ئالتۇن، شەرقى تۈركىستاننىڭ ئىلىك ئالتە ناھىيىسىنىڭ ئىككىمۇز يەتمەش جايىدىن ئالتۇن چىقىدۇ، يىللىق ئىشلەپچىقىرىش مىقدارى ھازىر ئونمىڭ تەن، چىنلار قىرىق تۆت يىل پۇرۇشقا قىرىق توننا ئالتۇن ئىلىپ كەتكەنلىكىنى خاتىرىلەپ قويغان، تۈزۈم شەرقى تۈركىستاننىڭ قىرىقتىن نارتۇق زاپاس تۈزۈمى بولۇپ، پەقەت كۆچۈرۈلگەن بىر تۈزۈمگە زاپىسىنىڭ ئۆز ئالدىغا ئىشلەپچىقىرىشقا، دۇنيا خەلقىگە سەپىل يىتىدۇ، خىزمەتتە، قۇرۇم تىنچىدىكى بىر خىزمەتتە ئالدىنقى زاپىسى قىرىق توننا ئىككى مىڭ ئالىملار تەرىپىدىن ئىلان قىلىنغان ئىدى، ئۇندىن باشقا، رەكلىك مىتال كان نۇقتىلىرى ئالتە يۈزدىن ئارتۇق، ئىنقىسەتتە ئۆز ئالدىغا مىتال كان نۇقتىلىرى بىلەن بايلىق سەپىلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، تۆمۈر رۇدىسىنىڭ كان نۇقتىلىرىدىنلا بەش يۈز ئىككى بار، زاپىسى بىر مىليارد توننا، تاشپاختىنىڭ زاپىسى يىگىرمە مىليون توننا، قاشتاشنىڭ سۈپەت، سان جەھەتتە سىرلەردىن بىرى چىننىڭ سۈپەتتىكى چورت تاۋارى ئىكەنلىكى دۇنياغا مەلۇم.

يىقىنقى يىللاردا شەرقى تۈركىستاننىڭ يەر ئاستى بايلىقلىرى بىر قىسىمىنى ئىشلىتىش، چەتئەللەرنى مەبلەغ سىلىشتا چەلپ قىلىش جەھەتتە تەزۈر دۆلەت ئۆز ئالدىغا يۇقۇر بىر يىقىن ساتىلاردا تىنچىمۇ كۆپ يۈكۈمۈر بارلىقتا كەلدى.

سىياسى ئەھۋالى

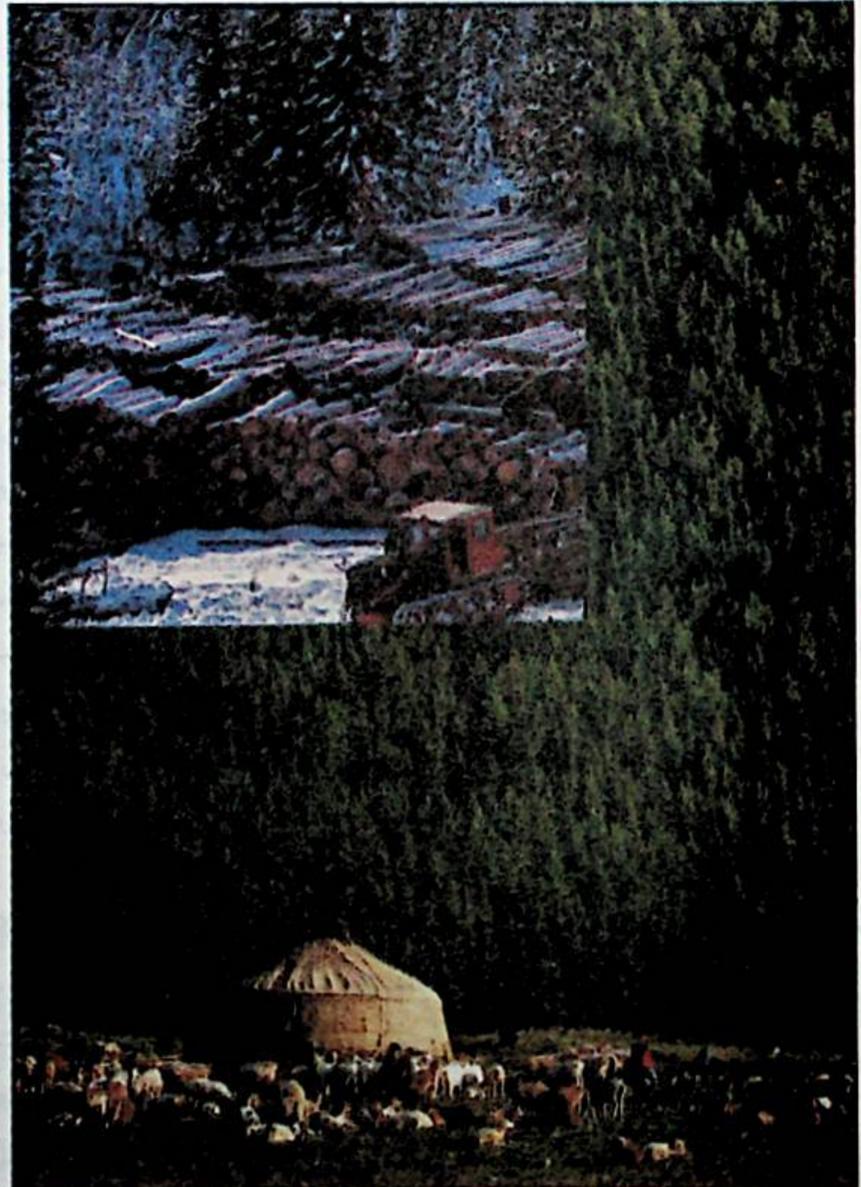
1950 - يىلىدىن بىرى، چىن كوممۇنىست ھۆكۈمەتى بىر قىسىم شەرقى تۈركىستاننىڭ مۇسۇلمان خەلىقلىرىگە سىياسى، دىنىي ۋە ئىقتىسادىي جەھەتلەردە چەكسىز زۇلۇملارنى سالماقتا، شەرقى تۈركىستاننى خام شىيانا مېرىيا، ئاتوم سىناق بازىسىغا، چىنايەتچىلەر لاگېرىغا، كۆچمە ئەرلەر ئايونىغا، كاپىرلار يۇرتىغا ئايلاندۇرۇپ، مەدەنىي مىراسلارنى بۇلىدى، تەبىئىي مۇھىتنى بۇزىدى، ئىسلامىيەتنى ئاياق ئاستى قىلدى، يەر ئاستى، يەر ئۈستى بايلىقلىرىنى خالىغانچە يۆتكەپ كەتتى، ئىنسانىي ھوقۇقلىرى بىلەن مەھرۇم قالد.

اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْاِسْمَةِ الْاَسْوَاةِ الَّتِي هِيَ اَشْرَقُهَا
 اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْاِسْمَةِ الْاَسْوَاةِ الَّتِي هِيَ اَشْرَقُهَا
 اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْاِسْمَةِ الْاَسْوَاةِ الَّتِي هِيَ اَشْرَقُهَا
 اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْاِسْمَةِ الْاَسْوَاةِ الَّتِي هِيَ اَشْرَقُهَا
 اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْاِسْمَةِ الْاَسْوَاةِ الَّتِي هِيَ اَشْرَقُهَا

كان هذا رمز حركة التحرر الوطني لحكومة جمهورية التركستان الشرقية المستقلة التي أُنشئت في 1933م وذلك عقب الثورة العظمى التي قادها المجاهدون والأحرار من المسلمين ضد الاستعمار القميصي البغيض.

This armioral bearings, stands for national liberation movement of independent Eastern Türkistan Republic Government which was established in 1933

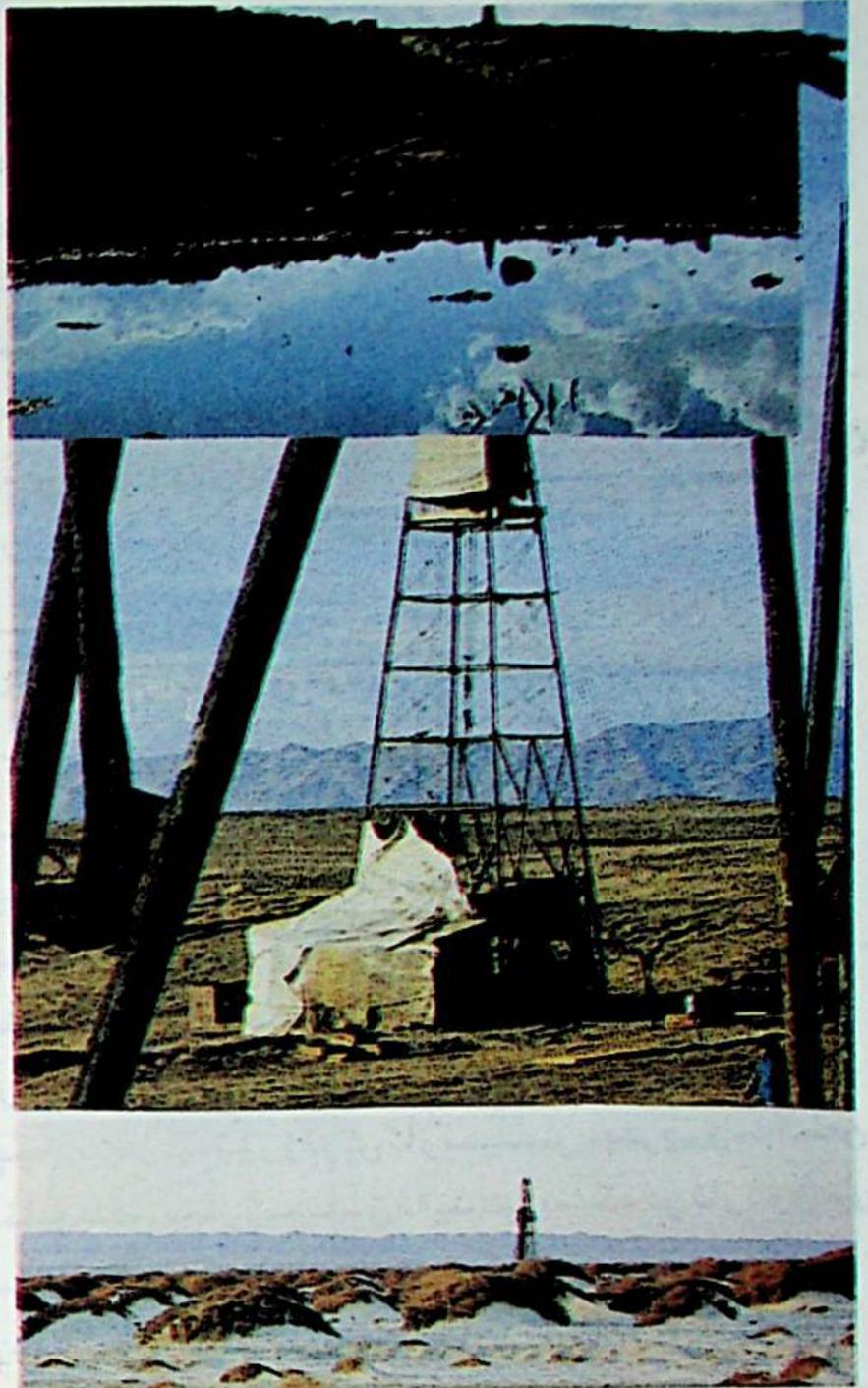

غان مۇسۇلمانلارنى قانلىق باستۇردى دېيىشى، مىللى گەم-
سىتىشلەر چىكىگە يەتتى، مۇسۇلمانلار ئىسلام دىنىنى،
ئىمانىنى، ۋە پاك ۋە تىننىنى قوغداش يۇلتۇزىدا
زۇن يىللار دىن بىرى ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ھالدا دېھىمگ
راتىك ھەم قۇرۇلۇش قاراشلىقلارنى داۋام ئەتمەكتە.
چىن كوممۇنىستىلار بىنەك خەلققە يۈرگۈزگەن زۇ-
لۇملىرى تۆۋەندىكى جەھەتلەردە ئىپادىلەندى:

« شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى »

نىك ماھىيىتى

« شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى » نىك ماھىيىتى
چىن كوممۇنىست ھۆكۈمرانلىرى شەرقى تۈركىستان
نامىنى چەكلەپ شىنجاڭ (يىڭكى ئىگەللىغان يەر) ئىسمى-
نى قويغاندىن كىيىن ئاساسقا ئۇندا « ئۆلكىدىن يۇقۇرى
ئورگان » نامى بىلەن ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى تەسىس قىل-
مىش 1956 - يىلى ئىلان قىلدى. يالغان سايلام بىلەن
تۇراشتۇرۇلغان بۇ ھۆكۈمەتنىڭ رەئىس ۋە باشقا ئەمەلدار
لىرىنى (مۇسۇلمانلار ئىچىدىكى ئۆز غالچا ئىشتىلار بىنەمۇ)
بىيچىن ھۆكۈمىتى تەئىنلەپ سۆھتەكەندىن باشقا، ھەردائىم
چىنلارنىڭ ئىمانىنى ئۇستۇن ئورۇندا تۇتۇپ كەلدى. ھەرقانداق
بىر ھۆججەت، قارار، ئەمەلدار تەئىنلەش ئىشلىرى چىن پار-
تىيە كومىتېتى تەرىپىدىن بەلگىلىنىپ ھۆكۈمەتكە ئىجرا
قىلىشقا چۈشۈرۈلگەن چەك ئاپتونوم رايون ماھىيەتتە تۇر-
ماق ھۆكۈمەتنى ئىبارەت بولدى. ئۇندىن باشقا شەرقى
تۈركىستان زىمىنى ئاھالىسى 90 پىرسەنتى ئىگەللىگەن
ئۇيغۇرلارغا مەس، بىر مىليون ھەتتا ئىككى يۈز مىڭغا
يەتمىگەن قازاق، قىرغىز، تۈركىستان، موڭغۇل، شىۋەلەرگە
ئاپتونوم ئوبلاست، ئاپتونوم ناھىيەگە ئايرىپ بۆلۈپ بىر-
بىرلىدى. پارچىلانغان زىمىننىڭ بىر قىسمى ھۆكۈمەتلەرنى
ئۆز ئارا بىر دىيەتكە سېلىپ قارىمۇ-قارشى قىلىپ قوي-
دى. نەتىجىدە چىنلارنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ھاكىم مۇتلەق قىلىدۇ.
قانائەتلىك ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى « دائىم-
نىك بىلەن تەكشۈرۈلگەن رىجىلىك يەتتە دۆلەت ئورگىنى بار بولۇپ
ئۇلار، « شىنجاڭ ھەربىي رايون قۇماندانلىق شىتابى »،
« ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسى قۇماندان-
لىق شىتابى »، « شىنجاڭ كوممۇنىستىك پارتىيە كومىتېتى-
تى »، « خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتى »، « سىياسى
مەسلىھەت كىمىشى »، « شىنجاڭ ئىنتىزام تەكشۈرۈش
كومىتېتى »، « دۆلەت مۇداپىئە ئارمىيىسى شىتابى »

我陆上石油希望在西部
三盆地将日见诸报章
预计今年可产原油一千万吨，新疆

本报北京8月24日讯 中国石油天然气总公司总经理王涛在今天由国务院新闻办公室组织的中外记者招待会上说，90年代以来，我国陆上石油工业认真落实“稳定东部，发展西部”的战略方针，实现了持续稳定发展，并呈现出加快发展的良好势头。

王涛说，尚未进行充分开发的西部地区勘探生产形势喜人，估计今年可生产原油1000万吨，特别是新疆塔里木、准噶尔、吐鲁番-哈密三个盆地，预计今后几年内将出现一个持续增长的时期。塔里木盆地已探明6个油气田，并发现一批工业性油气构造带，目前已有轮南等4个油田投入生产，今年可生产原油165万吨。吐鲁番-哈密盆地已发现11个油气田，其中3个油田已投入开发，今年可生产原油100万吨。准噶尔盆地正在形成100万吨原油的生产能力。王涛说，塔里木盆地建成以后，我国西部油田的产量会有较大的增长。他透露，目前有关部门正在设计规划新疆原油东运的输油管道，这项重大的工程约需投资100亿元人民币。

在回答记者有关我国陆上油田对外开放的有关问题时，王涛说，今年1月是我国政府批准，陆上石油工业对外合作地区由南方11省扩大到北方10个省区，并在大庆等10个开发的老油区内选择了14个区块对外进行提高采收率的合作。目前进行的一轮塔里木盆地开放区对外招标进展顺利，已有17个国家的48家公司表示了参与意向，现在正进行评标工作，即将进入谈判阶段。

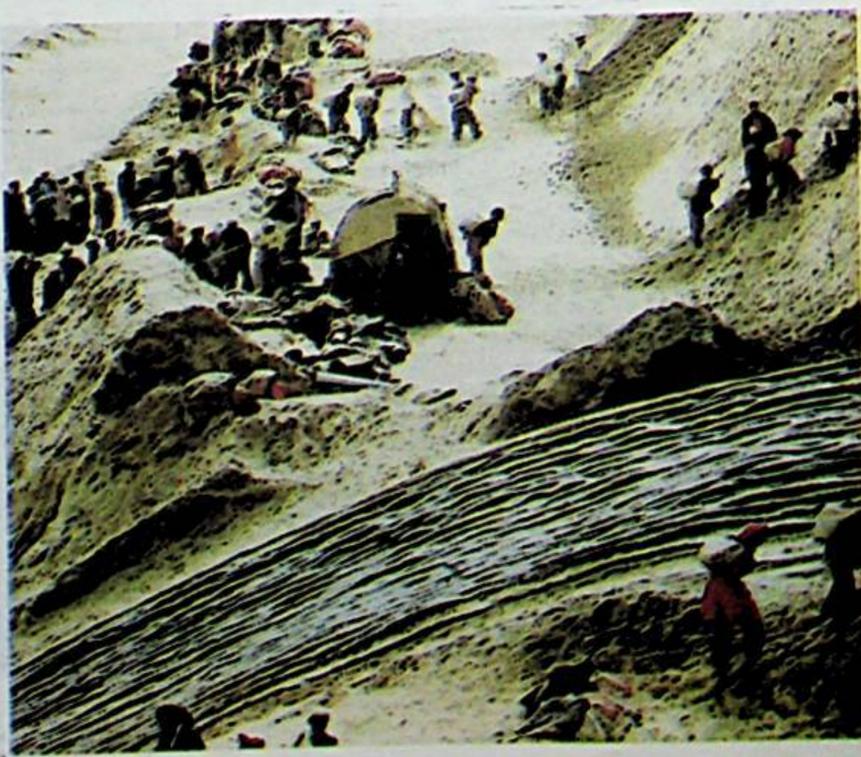
王涛还介绍说，目前我国石油出口大于进口，1992年，我国出口原油2071万吨，进口1231万吨。今年计划出口1900万吨，进口1500万吨。他认为，今后我国石油工业仍将保持有进有出、全方位对外开放的格局。

王涛介绍说，今年上半年，生产原油6898万吨，天然气67.5亿立方米。预计今年可产原油1.4亿吨，提前两年达到“八五”计划确定的1995年生产目标。

1991.8.25 人民日报 (译版)

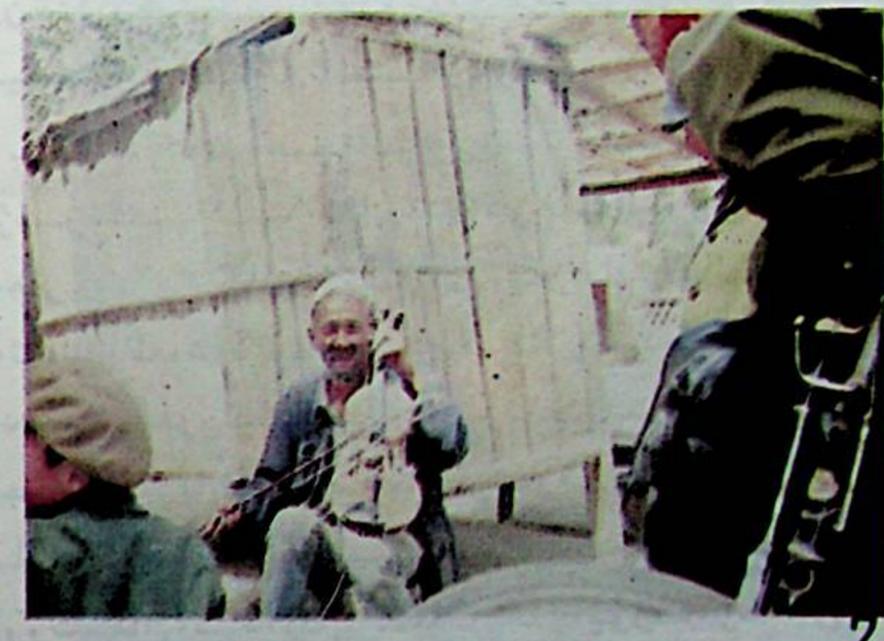

بۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ مەمۇرىي دەرىجىسى ئاپتونوم رايون بىلەن باراۋەر بولۇپ، ھەممىسى بىۋاسىتە ياكى ۋاسىتەلىق ھالدا بىيىچىن ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن باشقۇرۇلغاچقا ئاپتونوم رايون ماھىيەتتە ھېچقانداق ئىمتىياز ھائىگ بولمىغان يالغان ئورگاندىن ئىبارەت. يۇقۇرىدىكى پەتەت ھۆكۈمرانلىق ئورگانلىرىنىڭ ئايرىم مالىيە ئىختىساسىدىن مەبلەغى، ئورگان كادىر، خىزمەتچىلىرى، ئىگەللىگەن يەر زىمىنلىرى شۇنىڭدەك، بىر يۈرۈش ئىختىسادى سىستېمىلىرى بولۇپ، ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل ھالدا ھەتتا ئاپتونوم رايونلۇق ھۆكۈمەتكە بىسىم ئىشلىتىپ تۇرۇپ ئىشلىرىنى يۈرگۈزىدۇ. مەسىلەن، «ئىشلەپچىقىرىش، قۇرۇلۇش ئارمىيىسى قۇماندانلىق شىتابى» نىڭ ئاپتونوم رايونلۇق ھۆكۈمەتكە ئوخشاش دەرىجىدىكى تەشكىلى ئورگانلىرى بار، ھەتتا ھۆكۈمەت ئارىلىقىدا بىر يىغان سوت، ئەدلىيە، تەپتىش ئورۇنلىرى بولۇپ ھوقۇق دەرىجىسى ھۆكۈمەتنىڭكى بىلەن باراۋەر. ئۇلار دائىم نەچچە دىۋىزىيە قۇرۇلۇش ئارمىيىسى، بىر يۈز سەكسەن دىخانىچىلىق، چارۋىچىلىق مەيدانى، مىڭدىن ئارتۇق سودا-سانائەت بازىسى بار. ئايرىم نوپۇسى بەش مىليوندىن ئارتۇق بولۇپ، شەرقى تۈركىستان زىمىنلىرىنىڭ بۈيۈك شەھەرلىرى، مۇنبەت تىرىلغۇ يەرلىرى، يايلاقلىرى ئۇلار تەرىپىدىن ئىگەللىنىلگەن. چەتئەللەر بىلەن ئۆز ئالدىغا ئىقتىسادى سودا مۇناسىۋەتلىشىش ھوقۇقىغا ئىگە. شۇنى تەكىتلەش كىرەككى، شەرقى تۈركىستاندىكى بۇ «مۇستەقىل ھۆكۈمەت» نى پەقەتلا چىنلار تەشكىل قىلىدۇ.

چىن كوممۇنىستىك پارتىيە كومىتېتىنىڭ تەشكىلى ماھىيىتى شەرقى تۈركىستاننى چىن كومپارتىسىنىڭ كومىتېتى باشقۇرىدۇ. ھوقۇق پەۋقولئاددە، مۇتلەق مەركەزلەشكەن بۇ ئورگان-ئەكئالى ھوقۇق ئورنىدۇر. بۇ كومىتېتنىڭ باشلىغى شەرقى تۈركىستاننىڭ پادىشاھىدور، چۈنكى، سىياسى، مەمۇرى، مەدەنى، ئىختىسادى ھەتتا يەرلىك ئورگان سىياسەتلىرى، قارارلىرى ئەنە شۇ ئورگاندىن چىقىدۇ. ناھىيە، شەھەر، ئوبلاست دەرىجىلىك ئەمەلدارلار بۇ كومىتېتنىڭ تەشكىلات باشقارمىسى تەرىپىدىن بەلگىلىنىدۇ. ئىدارىلەردىكى بۆلۈم، باشقارما، نازارەت دەرىجىلىك ئەمەلدارلار، ئۇلارنىڭ شىتابى ھەتتا پىزا كادىرىدىن تارتىپ زاۋۇت، كان ئىشچى شىتابلىرىغا

قەدەر ھەممىسىنىڭ نامزاتى ، سانى بۇ ئورگان تەرىپىدىن
 بەلگىلىنىدۇ ۋە مۇناسىپ ھۆكۈمەت ئورگانلىرى يېغىنچىرا
 قىلىشقا تاپشۇرۇلدى . بۇ كومىتېتنىڭ تەشكىلى ئاپا-
 راتلىرى چىكىدىن ئاشقان بولۇپ ، بىرنەپەر مۇئاۋىن باش
 لىقى ھۆكۈمەت رەئىسلىكىگە (تۆمۈرداۋامەت) ، بىرنەپەر
 مۇئاۋىن باشلىقى خەلق تۇرۇلتىيى مۇدىرلىكىگە (ھامىد
 دىن نىياز) ، خۇددى شۇنىڭدەك بارلىق ئۆلكە دەرىجىلىك
 ئورگانلارغا بىرىنجى باشلىق قىلىپ تەئىنلەنگەن . بارلىق
 ئۆلكە دەرىجىلىك ئورگانلاردا ، ۋىلايەت ، ئوبلاست ، شە-
 ھەر ، ناھىيە دەرىجىلىك ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىدا ۋە نازار-
 رەت دەرىجىلىك ئىدارىلاردا كومپارتىيە كومىتېتىنىڭ
 ئەينەن بۆلۈم ، باشقارما ، مىنىستىرلىك ئورگانلىرى تە-
 سىر قىلىنغان بولۇپ ، تەك دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلىرىگە
 قارىغاندا كادىر شىتاتى كۆپ بولدى . ھەرقايسى ھۆكۈ-
 مەت ، ئىدارە ئورگانلىرىنىڭ خىزمەتلىرىنى ئەنە شۇ پار-
 تىيە كومىتېتى شۆبىلىرى بىۋاسىتە باشقۇرىدۇ . مەسىلەن :
 ھەرقانداق ناھىيە پارىتىيە شۆبىسىنىڭ باشلىقى شۇنا-
 ھىيىنىڭ تەشكىلات (كادىر تەئىنلەش ، يۆتكەش) ، سىيا-
 سەت چىقىرىش ، ئىجرا قىلىش ، مالىيە ھوقۇقلىرىنى تال-
 سامەن ئۆتكۈزۈپ ئالغان بولۇپ ، ئۇنىڭ مۇئاۋىنى بولغان
 ناھىيە ھاكىمى بولسا پەقەت قورچاق ئىجراچىغا ئايلىنىپ
 قالىدۇ . ھوقۇقنىڭ تەدەرىجىلىك كۆتۈرۈل قىلىنغان
 لىقىنى ۋە دۇنيادا ھىچقانداق يەردىكىگە ئوخشىماي-
 دىغانلىقىنى تۈۋەندىكى ئىككى مىسالدىن كۆرىۋې-
 لىشىقا بولىدۇ :
 شەرقى تۈركىستاندىكى جامىلەرشۇرايوندىكى جامى
 باشقۇرۇش ھەيئىتى تەرىپىدىن باشقۇرۇلدى . بۇ ھەي-
 ئەت شەھەر دەرىجىلىك مىللىي بىرلىكسەپ ئىشخانى-
 سىنىڭ باشقۇرۇشىدا بولدى . بۇ ئىشخانا تەشكىلى جە-
 ھەتتە شۇ دەرىجىلىك پارىتىيە كومىتېتى شۆبىسىنىڭ
 بىر ئىشخانىسىدور .
 شەھەردىكى ئاممىۋى ھاچەتخانىلار مۇھىت تازىلىق
 ئىدارىسى تەرىپىدىن باشقۇرۇلدى . بۇ ئىدارە سە-
 ھىيە ئىدارىسىنىڭ قول ئاستىدا بولۇپ ، سەھىيە ئىدا-
 رىسىنى پارىتىيە كومىتېتىنىڭ تەشۋىقات مىنىستىر
 لىكى باشقۇرىدۇ . دېمەك ھەتتا جامىدىن تارتىپ ھا-
 جەتخانىغىچە ھەممىسىنى ئەنە شۇ پارىتىيە كومىتېتلىرى
 باشقۇرىدۇ . شەرقى تۈركىستاندىكى چىن كومپارتى-

سىنىڭ ۋە شۆبىلىرىنىڭ باشلىقى چۇتۇم چىنلار بولۇپ
ئىنتايىن ئاز ساندىكى باشقا مىللەت غالىپلار بار.

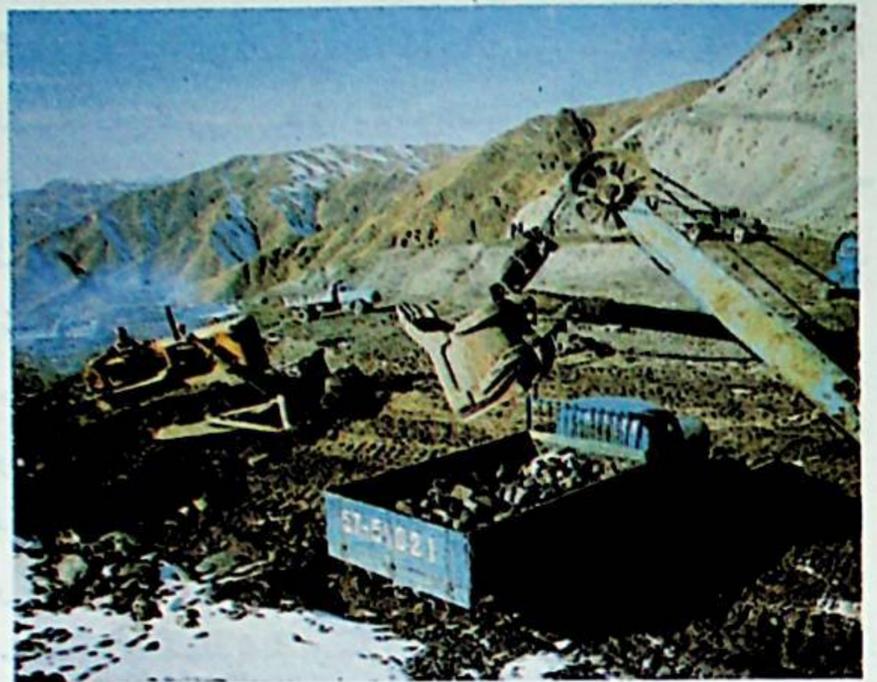
شەرقى تۈركىستاندىكى كۆچمەنلەر سىياسىتى

1950 - يىللاردا شەرقى تۈركىستاندا ئائىلە يۈز

مىڭغا يىقىن چىن كۆچمەنلىرى (چىن، مانجۇ، موڭغۇل،
شۈۋە، ابار بولۇپ، پۈتۈن ئاھالىنىڭ ئالتە پىرسەنتىنى
تەشكىل قىلاتتى، ھازىرغا يەتتە زور كۆچمەن كەلكۈنى
پەيدا بولۇپ، يەرلىك مۇسۇلمانلار ئاز سانلىق ھالغا چۈ-
شۈپ قالدى. چىنلار قىرغاققا چىقىپ كەلگەن بىر يىلدىن بېرى ئىسكە-
رى قۇۋۋەتلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئائىلىلىرىنى كۆپلەپ
يۆتكەپ چىقتى. ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش ئارمى-
يىسى نامدا يەنە نۇرغۇن ئىسكەرلەرنى يۆتكەپ چىقتى.
«چىگرا ئايرىغىغا ياردەم بېرىش» نامدا ئىشسىز ياش
لىرىنى تۈركۈملەپ يۆتكەپ چىقتى. سىياسى ۋە ئىج-
تىمائى جەھەتتە چىنلارنى ئاساسەن يۆتكەپ چىقتى،
شۇنىڭ بىلەن دۆلەت مۇداپىئەسى، بىڭتۇەن (ئىشلەپ-
چىقىرىش ئارمىيىسى) نامدا پۈتۈن شەرقى تۈركى-
ستاننىڭ چەتئەل چىگرا بويلىرىغا مەدەنىيەتلىك
مۇنبەت تىرىشچانلىق، يايلاقلارغا چىنلارنى توختى-
ماي، ئۆزلۈكسىز ئورۇنلاشتۇردى.

چىنلار ئۈرۈمچى، ئاقسۇ، كورلا، قومۇل، غۇلجا،
بۆرتالا، ئالتاي قاتارلىق شەھەرلەردە نوپۇسنىڭ يۈز-
دە توخسەن پىرسەنتىنى ئىگەللەپ قالماي، شىخەنزە،
قارماي، كۈيتۇن، سانجى، ئەرلەن قاتارلىق نوپۇسى
بىر مىليوندىن ئاشىدىغان چىنلار شەھەرلىرىنى بەرپا
قىلدى. ئۇندىن باشقا، بەش مىڭدىن ئارتۇق كان راي-
ون شەھەر چىنلىرىنى قۇرۇپ، چىنلار ئۈچۈن ئالاھىدە
سىياسى، ئىجتىمائىي ئىمتىياز بەردى.

بۈگۈنكى كۈندە ھىچقانداق رەسمىي تىسىز، تۇسال-
غۇسىز ئىتىپاق كىلىماتقان چىن كۆچمەنلىرى پۈتۈن
شەھەر، يىزىلارغا تولۇپ كەتتى. يەرلىك ئاھالىلارنى
چەتئەللىك، شەھەردىن يىزىلارغا توغلىدى. يىقىندا
يەنە بەش مىليون چىنلىقلارنى يۆتكەش پىلانى تۈزۈپ
ئىجرا قىلىشقا باشلىدى. ھازىر شەرقى تۈركىستان-
نىڭ ھۆكۈمەت ئورگانلىرى، ئىدارە جەمئىيەتلىرى،
زاۋۇت-كان، سودا، فابرىكىلىرىنىڭ يۈزدە توخسەن

新疆幅员辽阔，战略地位十分重要。党中央和国务院殷切地希望，新疆广大党员、干部和各族人民，按照党的十二大路线和刚刚闭幕的党的全国代表大会的精神，同心同德，再接再厉，努力奋斗，把新疆的社会主义现代化建设事业，民族大团结事业不断推向前进。党中央、国务院坚信，新疆维吾尔自治区一定能够建设得更加繁荣昌盛，一定能够成为全国经济建设最重要的基地之一。新疆各族人民一定能够更快地富裕起来！

祝新疆各族人民团结、幸福！

Doğu Türkistan Çin'in savaş hazırlığı için çok önemli bir stratejik mevkiye sahiptir.
Doğu Türkistan bütün Çin'in iktisadiyatında vazgeçilmeyecek hayati öneme haiz bir bölgedir.
- Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi
- Çin Büyük Halk Kurultayı
- Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti

中共中央
全国人大常委会
国务院

1 Ekim 1985 Tarihli Rapor.

一九八五年十月一日

بەشەدە چىنىلىقلار ئىشلەيدۇ. يەرلىك ئاھالىلار نامرات يىزىلاردا ياشايدۇ ياكى ئىشسىز. ھەتتا ئۇنۇپېرىپ سىت پۈتتۈرگەن مۇسۇلمان ياشلىرىمۇ ئادەتتە ئىشقا ئورۇنلىشالمايدۇ.

چىن ھۆكۈمىتىنىڭ كۆچمەنلەر سىياسىتىنىڭ تۈپ مەخسەدى تۆۋەندىكىچە:

ئىختىسادى جەھەتتە، چىندا ئاچ-يالىكاچ قالغان پۇخرا لىرىنىڭ تۈرمۇشنى خاتىرجەم قىلىش، شەرقى تۈركىستاننىڭ بايلىقلىرىنى تالان-تاراج قىلىش قەدەمىنى تىزلىتىش، «شەرقى تۈركىستاننى چىننىڭ زامانىۋى لىشىنىڭ خام شىيا بازىسىغا ئايلاندۇرۇش».

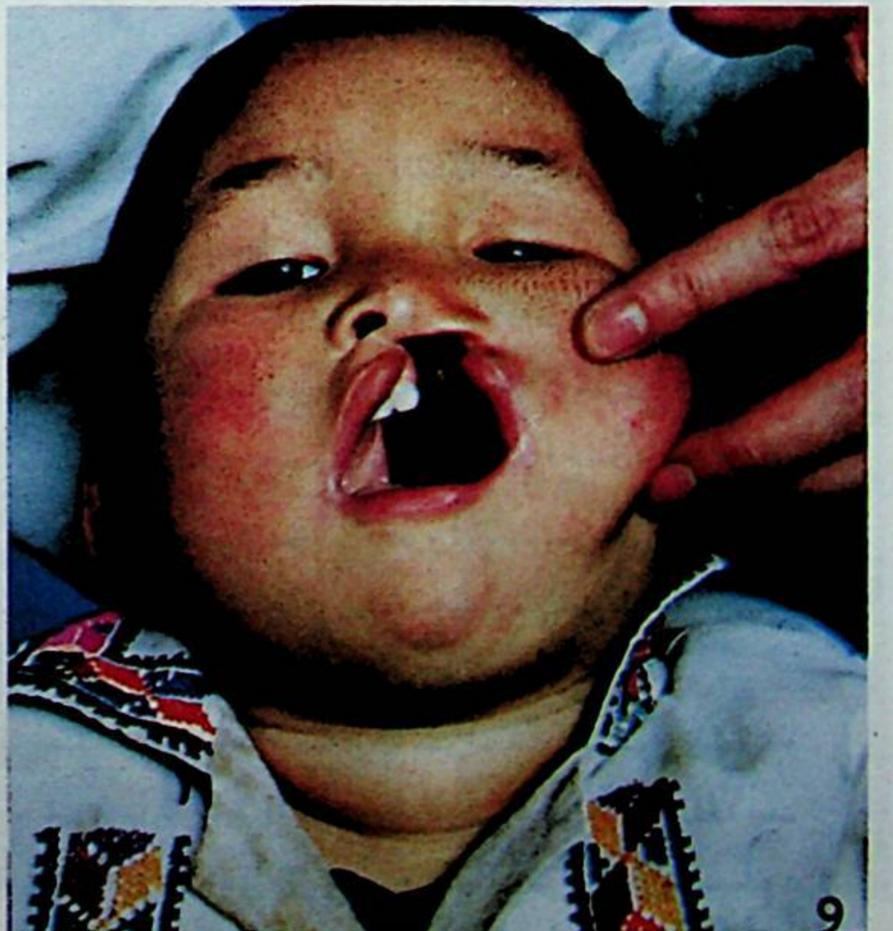
ئىجتىمائى جەھەتتە، يەرلىك مۇسۇلمانلارنىڭ نوپۇس ئۈستۈنلىگىنى يوق قىلىپ، خىتايلاشتۇرۇش. ئۆزلىرى پەرەز قىلغان كەلگۈسىدىكى دېموكراتىك سايلامدا ئۈستۈنلۈكنى ئىگەللەش.

سىياسى جەھەتتە، شەرقى تۈركىستاننى يۇتۇۋېلىش ئۈچۈن شەرت-شارائىت ھازىرلاش.

مۇسۇلمانلارغا قارىتىلغان تۇغۇت چەكلەش سىياسىتى

چىن ھۆكۈمىتى شەرقى تۈركىستان دىيارىدا «ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ تۇغۇت ئىقتىسادى چەكلەش قانۇنى» نى ئىلان قىلىپ، ئۇنى تۈپ سىياسەت دەپ بىكىتتى. «ئاز سانلىق مىللەت» ئاتالغان مۇسۇلمانلار شەھەردە ئىككىدىن، يىزىلاردا ئۈچتىن ئارتۇق پەرزەنت كۆرۈمەسلىككە مەجبۇرلاندى. نەتىجىدە پۇقانۇنغا خىلاپلىق قىلغۇچىلار ئىنتايىن ئىغىر ئىختىسادى جەرىمانە،

مەمۇرى جازالارغا دۇچ كەلدى. بولۇپمۇ، ھىچقانداق بىخەتەرلىك تەدبىرلىرى، تىببى تەييارلىقى بولمىغان كەك يىزىلاردا دېھقان، چارۋىچى ئاياللار مەجبۇرى كۆللىكتىپ تۇغۇت ئوپىراتسىيىسى قىلىندى. ھەتتا قۇرساقتىكى بوۋاقلار يىرىپ ئىلىنىپ ئۆلتۈرۈلدى. «قانۇنسىز» تۇغۇلغان بوۋاقلار نوپۇس، تەمىنلەش، ئىسىملىرىدىن، ئىنسانلىق ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلىندى. ئىسلامى شەرىئەتلەر بۇ يىچە بۇ خىل گۇنالىرىدىن باش تارتقانلار تۈرمىلەرگە قامالدى. مەسىلەن: 1991-يىلى پەقەت قارىقاش ناھىيىسىدە مەجبۇرى تۇغۇت چەكلەش ئوپىراتسىيىسىگە زورلانغان ئاياللار

قاراقاش ناھىيىسىدە نوپۇسنىڭ تەبىئىي كۆپىيىش نىسبىتى تۈۋەنلىدى

يېقىن بىر قانچە يىلدىن بۇيان، قاراقاش ناھىيىلىك بىرلىك تۇتۇش كومىتېتى بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىنى چىڭ تۇتۇپ، نوپۇسنىڭ تەبىئىي كۆپىيىش نىسبىتىنى تۈزۈۋاتتى. بۇ كومىتېت نوپۇسنىڭ تەبىئىي كۆپىيىش نىسبىتىنى تۈزۈۋاتقاندا، كىمكى مەھەلە باشلىقلىرىنىڭ مەسئۇلىيىتىدە بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىگە رەھبەرلىك قىلىش كۆزۈپىسى قۇردى، قىللا مۇئەللىم بىرلىك تۇتۇش ئورگانلىرىنى تۈزۈپ، مۇكەممەل بىلەن جازانى ئېتىق ئالدى. بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىنى ھەر قانچە ئورۇنلارنىڭ خىزمىتىگە باھا بېرىشكە ئالدىنى شەرت قىلدى. بۇنىڭ بىلەن رەھبەرلىك مەسئۇل بولۇش، باشقۇرىدىغان مەسئۇس تەمىن بولۇش، ھەممە تەمىن بىلەن بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىنى دۆلەتنىڭ ئۈمىدلىرىگە سېلىشى، دەپ تونۇيدىغان، ھەممە تەمىن ئۆز مەسئۇلىيىتى ئالدىدا جاۋابكار بولىدىغان، بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىنى كادىرلىرىنىڭ خىزمىتىنى قوللايدىغان، ئاز تۇتۇشنى، سۈپەتلىك تۇتۇشنى نەتىجىسىز قىلىدىغان ياخشى كەيپىيات شەكىللەندى. ناھىيىلىك پارتكوم ۋە خەلق مۇكەممەل ناھىيە مەھەلە قىيىنچىلىق بولغان ئەھۋال ئاستىدا بىرلىك تۇتۇش مۇلازىمەت بۆلگۈچىسى قۇرۇلۇشىغا 40 مىڭ يۈەن، ئوپىراتىپ ھەقىقىي ئۈچۈن 78 مىڭ يۈەن ھەل قىلىپ بېرىپ، بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىنى ئەمەلىي ھەرىكەت بىلەن ئالدى.

ئىككىنچىسىدىن، بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىنى ئايلاندۇرۇش ۋە كەسپىي خادىملارنى تۈزۈۋالدى. 1986-يىلى ناھىيىلىك بىرلىك تۇتۇش كومىتېتى قۇرۇلغاندا كومىتېتتا ئاران ئۈچ كىشى، يېزىلاردا 20 كىشى بار ئىدى. مۇنۇلارنىڭ ئورۇنلارنىڭ بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىنى قىزىق قىلىش ئارقىسىدا 1991-يىلى بىرلىك تۇتۇش خىزمىتى ناھىيە بويىچە 432 كىشىگە يەتتى. بۇنىڭ بىلەن ناھىيە، يېزا، كەنتتىن ئىبارەت ئۈچ دەرىجىلىك بىرلىك تۇتۇش قوشۇنى شەكىللەندى.

ئۈچىنچىسىدىن بىرلىك تۇتۇش مەسئۇلىيىتىنى چىڭ تۇتۇپ، يېزا، بازار، مەيدان، ئىدارە، ئورگان، كەنت مەھەللىلەردە بىرلىك تۇتۇش مەسئۇلىيىتىگە، مەسئۇل جازىسى بولۇشنى ئىشقا ئاشۇردى. مەسئۇل مەسئۇلىيىتى، نەم كېزىش، رادىئو، تېلېۋىزىيە قاتارلىق ئورۇنلاردا مەسئۇللىرىدىن پايدىلىنىپ، بىرلىك تۇتۇشنىڭ ئەمەلىيىتىنى كەڭ مەشھۇر قىلدى.

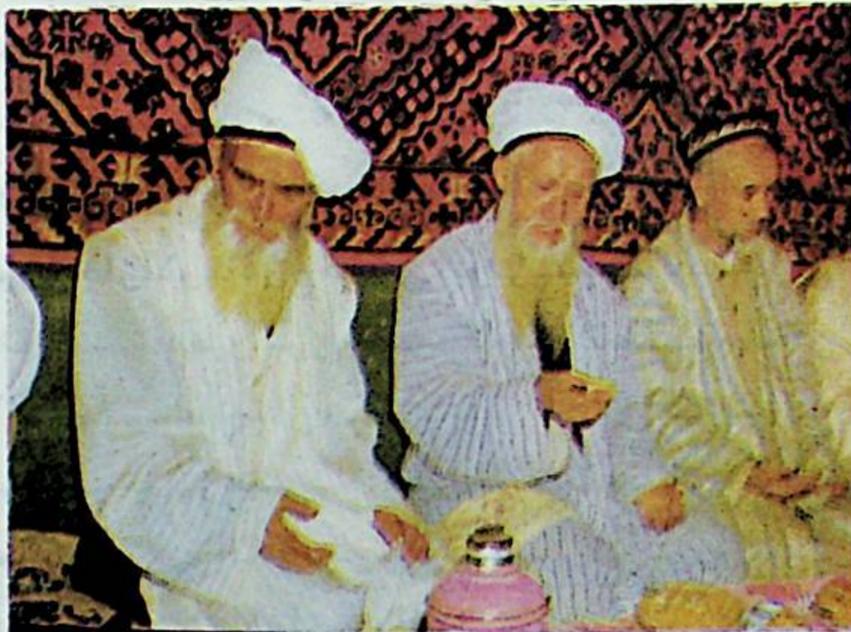
تۆتىنچىسىدىن، مەسئۇللىقتىن ساقلىنىش ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش دورا-دېھقانلىرىنى باشقۇرۇش، تۇتۇشنى تىزگىنلەش، دورا بىلەن ئەمەلىي خىزمەتلىرىنى چىڭ تۇتۇش. ناھىيە، يېزا، كەنتتىن ئىبارەت بۇ ئۈچ دەرىجىلىك دورا-دېھقانلىرىنى باشقۇرۇش تۈزۈمى قۇرۇپ، دورا ئارقىسى، باشقۇرۇش خىزمەت مۇكەممەللىتىۋېلىپ، نوي قىلغان تۇتۇش يېشىدىكى ئاياللارنىڭ دورا-دېھقان ئائىلىسىگە قىيىنچىلىقنى ئۈزۈۋالماقچى ھەل قىلدى.

بۇقىرىقى بىر قاتار خىزمەتلەر ياخشى نەتىجىگە ئىگە بولدى، بۇ ناھىيىلىك بىرلىك تۇتۇش خىزمىتىدە خۇشاللىقلارنى نەتىجە قولغا كەلدى. ناھىيە بويىچە نوپۇسنىڭ 1991-يىللىق تەبىئىي كۆپىيىش نىسبىتى 11.94% بولۇپ، ئالدىنقى يىلغا قارىغاندا 4.94% تۈۋەنلىدى. 18 مىڭ 765 ئايال ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن ھەر خىل تۇتۇش چەكلەش ئوپىراتىپىنى قىلدۇردى. بۇ تۇتۇش يېشىدىكى نوپۇسنى ئايالنىڭ 48.4% پىرسەنتىنى تەشكىل قىلدى.

ئون سەككىز مىڭ يەتتە يۈز ئاتتمىش بەش نەپەر بولۇپ، شۇ ناھىيىدىكى تۇغۇت يېشىدىكى ئاياللارنىڭ يېرىمىنى ئىگەللىگەن. (شىنجاڭ گىزىتتى خەۋەر بېرىدۇ) پەقەت بۇ سىياسەتنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈنلا بۇ ناھىيىگە تۆت يۈز ئوتتۇز ئىككى نەپەر چىن مەمۇرىي ئىسۋەتلىگەن. چىننىڭ شەرقى تۈركىستاندىكى مۇسۇلمانلارغا تۇغۇت چەكلەش سىياسىتىنى يۈرگۈزۈشتىكى ئاساسىي مەخسەدى يەرلىك مۇسۇلمانلارنىڭ نوپۇسنى چەكلەپ ئۇلارنىڭ كۆكۈنى قۇرۇتسۇن ئىبارەت.

چىن ھۆكۈمىتىنىڭ دىنىي سىياسىتى

چىن كوممۇنىست ھۆكۈمىتى خەلقئاراغا «پۇخرالارنىڭ دىنغا ئىشىنىش، ئىشەنمەسلىك ۋە ئىشەنمەسلىكىنى تەشۋىق قىلىش ھوقۇقى بار» دەپ قانۇن ئىلان قىلغان بولسىمۇ، «دىنغا ئىشىنىش ھوقۇقى بار» دېگەننى پالغان، كىيىنكىسى راست. چۈنكى كوممۇنىستلارنىڭ ئاشكارا ئىدىئولوگىيىسى «دىننى يوق قىلىش» تىن ئىبارەت، ئۇلار ئىسلام دىنىغا كەڭ ئۆچمەنلىك بىلەن قارايدۇ. ئۇلار ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان، سانسىزلىغان جامىئەتلەرنى يىقىتىپ ئىگەللىۋالدى. ھەتتا بەزى جامىئەتلەردە مۇسۇلمانلارنىڭ ئۈچ-ھايۋان-چوشقا باقتى. دىنىي زاتلارنى تۈركۈملەپ ئاتتى، قامدى، قۇرئاننى كەرسىنى ئوتقا تاشلاپ كۆيدۈردى. شەرقى تۈركىستان خەلقى ئىسلامىيەتنى، ئىماننى قوغداش يولىدا ھىساپسىز قۇربانلار بەردى. يېقىنقى ئون يىلدىن بېرى چىن ھۆكۈمىتى ئىسلام ئەللىرىنىڭ ئىختىسادى بازارلىرىغا غايىسىدەپ كىرىش، دىموكراتىيە شامىلىغا كىشىلىك نىقابىدا دىننى ئەركىنلىك سىياسىتىنى يالغاندىن ئىلان قىلدى. قىرىنداشلىرىمىز پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي دەرھال بارلىق جامىئەتنى ئەسلىگە كەلتۈردى، ياسىدى، رىمونت قىلدى، سۈننەت، بەشۋاخ ناماز، قۇربان روزى بايراملىرىنى، ئۆلۈم مۇراسىملىرىنى ئاشكارا ئىلىپ باردى. مەدرىسەلەرنى ئىچىپ تالىپ ئوقۇتتى. 1989-يىلىدىن باشلاپ چىن ھۆكۈمىتى يىڭى سىياسەت چىقىرىپ، جامىئەتنى بىۋاسىتە باشقۇرۇشقا، مەدرىسەلەرنى تاقاشقا، ئىماملارنى ئۆزلىرى بەلگىلەشكە باشلىدى. ئىسلامىيەت يولىنى تۇتقان ئىمام، مۇددەرىس، تالىپلارنى تۇتۇپ قاماشقا باشلىدى.

بۇق، بۇ توغرا، بۇنى داۋاملاشتۇرۇشىمىز كېرەك؛ دىنغا ئېتىقاد قىلماسلىق ئەركىنلىكىنى تەشۋىق قىلىشىمىز ۋە قوغدىشىمىز يېتەرلىك بولمىدى، بۇنىڭدىن كېيىن بۇ جەھەتتىكى خىزمەتنى كۈچەيتىشىمىز كېرەك. دىنىي پائالىيەتلەر ئاساسىي قانۇن ۋە قانۇنلار يول قويغان دائىرىدە ئېلىپ بېرىلىشى، ئاساسىي قانۇنغا ۋە قانۇنلارغا خىلاپلىق قىلماسلىقى كېرەك. ۋە تەننى قىزغىن سۆيىدىغان، مىل لەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغدايدىغان، سوتسىيالىزمىنى ھىمايە قىلىدىغان دىنىي زاتلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىپ، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ۋە ئىسلاھات، ئىشكىنى ئىجىۋىتىش ئۈچۈن ئاكتىپ ئامىللارنى كۆپەيتىش كېرەك. ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەن ۋە يېڭىدىن قىرۇلغان مەسچىتلەرنىڭ سانى «مەدەنىيەت ئىنقىلابى» نىڭ ئالدىدىكىلەردىن ئېشىپ كەتتى، مەسچىت سېلىشنى مۇشۇ يەردە توختىتىش؛ كۆپرەك مەكتەپ سېلىش كېرەك. دىنىي مەكتەپلەرنى پىلانلىق، نۇقتىلىق ھالدا ئېچىش، ئۇنىڭ ئەركىن تەرەققىي قىلىپ كېتىشىگە يول قويماستىن كېرەك. ئۇ.

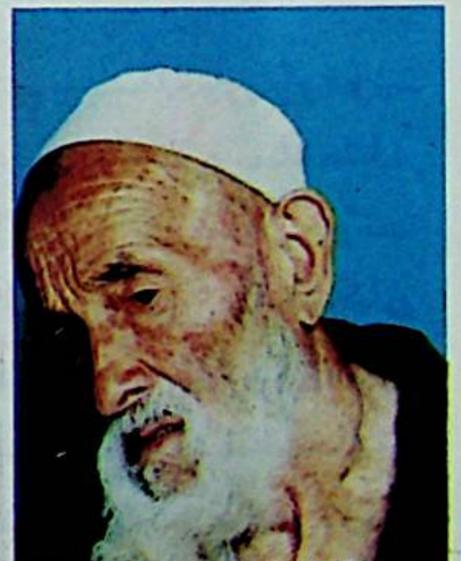
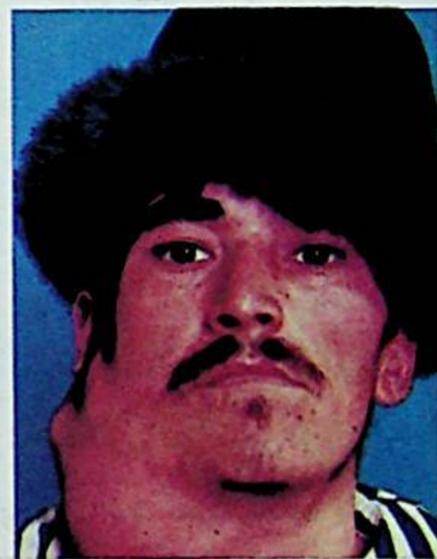
چىننىڭ شەرقى تۈركىستاندىكى ئىككى قۇلى قانغا بۇيالىغان پادىشاھى - ۋالى ئىنماۋنىڭ 1988 - يىلى 5 - ئاينىڭ 14 - كۈنىدىكى پارتىيە كومىتېتى يىغىنىدا سۆزلىگەن تۆۋەندىكى سۆزى ئۇلارنىڭ ھەقىقىي مەخسەسىدىكى ئىنىق كۆرسۈتۈپ بېرىدۇ: «... دىنغا ئىتتىپاق قىلماسلىق ئەركىنلىكىنى تەشۋىق قىلىشنى كۈچەيتىشىمىز لازىم، سوتسىيالىزمىنى ھىمايە قىلىدىغان دىنىي زاتلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىشىمىز لازىم. مەسچىت سېلىشنى توختۇتۇش، ئەركىن تەرەققىي قىلىپ كېتىشىگە يول قويماستىن كېرەك. دىنىي ئوقۇتۇشنى قاتتىق تىزگىنلەش، ھەجگە بېرىشنى دۆلەت بەلگىلىمىسى بۇيىچە چەكلەش كېرەك». بۇ سۆزنىڭ باشقا دىنلارغا مەنسەپلىكى ئىسلام دىنىدىكى مۇسۇلمانلار غىلا قارىتىلىۋاتقانلىقى ئۆزلىكىدىن ئوچۇق مەلۇمدۇر.

چىنلارنىڭ ئاتوم يادروسىنىڭ دۇنياۋى تەھدىدى

چىن كوممۇنىستىك ھاكىمىيىتى شەرقى تۈركىستاندا ھازىرغا قەدەر ئوتتۇز توققۇز قىتىم ئاشكارا ئاتوم يادروسىنى ئىلىپ باردى، سىناق رايونى بەزىدە ئاشكارا ھالدا يەرلىك مۇسۇلمان يىزا - كەنتلىرىگە قەدەر كىلىدۇ. يەرلىك ئاھالىلار ئۈستىدە ئاشكارا سىناق ئىلىپ باردى، نەتىجىدە ھاۋا، سۇ مەنبەلىرى، تىرىلغۇ يەرلەر بۇلغۇنۇپ چۆللەرگە ئايلىنىپ كەتتى. ئاتوم سىناق رايونى - تەكلىماكان قۇملۇقىنىڭ تۆت ئەتە - راپىي ئويغۇرلار ئولتۇراقلاشقان نامرات رايونلار بولۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ نەسلىدە غەيرى كىسەللەر پەيدا بولدى، كۆپ قىتىم ئاپەتلىك چىگرە كىسىلى تارقىلىپ نۇرغۇن خەلق ئۆلۈپ كەتتى، پۈتۈن ئولتۇراق ئازىيا مۇسۇلمانلار رايونىنىڭ ئىكولوگىيەلىك مۇھىتى ئىغىر بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىدى، چىنلار ھەتتە تارت - ماستىن بۇر ايونلاردا چەتئەللەرنىڭ ئاتوم يادروسىنى ئىشلىتىشلىرىنىڭ كىسەل خەتلىرىنى ساقلاپ بېرىشكە توختام تۈزۈپ ئىجرا قىلىشقا باشلىدى.

«شىنجاڭنى ئىچىش» سىياسىتىنىڭ ماھىيىتى

چىن ھۆكۈمرانلىرى 1990 يىلىدىن باشلاپ

整个大西北，可能将是二十一世纪把我国建设成为第一流的社会主义强国的一个极其重要的地区。这里地域辽阔，资源丰富，蕴藏着巨大的石油资源，水利资源，冶金原料也十分丰富，日照特别长，比全国其他地方都好。我们共产党人、革命家要站得高，看得远。我们现在就应该开始对这个问题进行调查、研究，在九十年代就应该开始采取有效的步骤，着手开发前期的准备工作。这个工作，我们干不完，交给我们的儿子，他们干不完，交给孙子。总之，要下决心在将来把大西北建设成为我们强大的现代化社会主义国家的一个巨大的基地。

« شىنجاڭنى ئىچىش » شۇ ئارىسى ئوتتۇرىغا قويۇپ پۈتۈن كۈچى بىلەن ئاھالە يۆتكەش، مەبلەغ سېلىش، كان شىركەت ئىچىش قەدىمىنى تىزىلەپ تەكشۈرۈش، نىفىت ۋە نىفىت گازى كانلىرىنىڭ كۆپلەپ بايقىلىشى خەلق بېشىغا بالايى ئاپەت ئېلىپ كەلمەكتە. مەسىلەن: قا- رىماي، ئاقبۇلاق، قىزىلتاغ، مايتاغ، ئوچكىلىك، كۆكيار نىفىتلىكلىرىنىڭ ئىچىلىشى بىلەن ئىككى مىليوندىن ئارتۇق چىم ئىشچى-خىزمەتچىلىرى ئىچكىرىدىن كەلتۈرۈلدى، بۇ رايونلاردا ياشاۋاتقان ئالتە يۈزگە يېقىن يىزا كەنتلەردىكى مۇسۇلمان ئاھالىلەر ئۆي ماكانلىرىدىن ئايرىلدى، سۈمەندە بەلىرى تارتىۋېلىندى، تىرىلغۇ يەر، ئوتلاق ۋە يەر-ران قىلىندى. پىچاندە بىكى قىزىلتاغ نىفىتلىكىگە كۆچۈرۈلدىغان چىملىقلارنى يەرلەشتۈرۈش ئۈچۈن ئىنشائات سېلىنغاندا قۇرۇلۇش ئىشچىلىرى ھەتتا قۇرۇلۇش ماتىرىياللىرىنىمۇ ئىچكى چىمدىن كەلتۈرۈلگەن، قۇرۇلۇش مەسئۇلى ئىنتايىن ئىزىز باھادىكى يەرلىك زاۋۇت خىشىنى سېتىپ ئالماي ئىچكىرى ئۆلكىدىكى ئۆزى يۇرتىنىڭ قىممەت باھالىق خىشىنى پويىزدا يۆتكىگەن ۋە تەپ تارتماستىن بىر تىيىن پولىنىمۇ «يات» لارغا كىرىم قىلغۇزمايدىغانلىقىنى ئاشكارا جاكارلىغان.

كۆمۈر كانلىرى، رەكلىك مىتال، ئالتۇن، تۆمۈر، روداكانلىرى ھەتتا تەبىئىي قانچىلاپ كەتسە بولىدىغان تۈز كانلىرىنىمۇ ئىچكىرىدىن كەلگەن چىملىرىنىڭ ئۆز ئىختىيارىچە ئىچىپ ئېلىپ كېتىشىگە يول قويۇلدى. شەھەرلەردە ئىگىز بىنالار، يەرلەر، مېھمان-خانلار، ماگازىنلار، يىزىلاردىكى تىرىلغۇ يەرلەر، ئوتلاق ۋە ناھايىتى ئىزىز باھادا ئولغارغا سېتىۋېتىلدى. ھەتتا ئىگىسىدىن سورىمايلا چەتئەللىكلەرگە سېتىپ بېرىلدى.

بارلىق يەر ئاستى-يەر ئۈستى بايلىقلىرى نۇرغۇنلىرى خام ئەشيا پىتىچە پويىز، ئايروپىلان، ماشىنا، تىرەبىلاردا بىۋاسىتە ئىچكى ئۆلكىلەرگە بىمالال يۆتكەپ كېتىلمەكتە. مەسىلەن: ئالتاي دىكى تەبىئىي كان ئالتۇنلىرى ئەللىك نەچچە شىركەت ھەمدە ئۈچ يۈز مىڭ كۆچمەن چىملىقلار تەرىپىدىن بولال-تالال قىلىنماقتا. ئالتۇن تالىشىپ قىرغىن قىلىش ۋە قەلىرى ھەردائىم

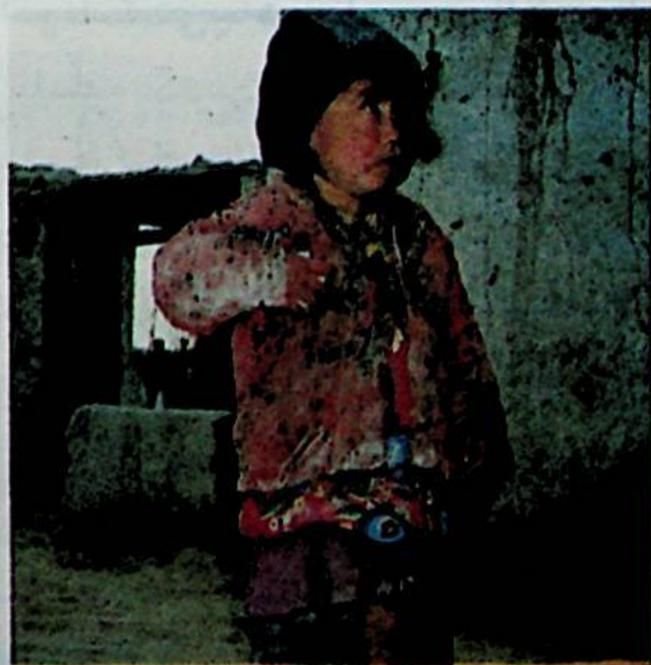
يۈز بەرمەكتە ، غولجاننىڭ تالدى رايونىدىن قىرىق يىل
 ىدىن بىرى مەخپى ھالدا قىزىلغان ئورانىيۇم رودىلىرى
 ئۈرۈمچىدىكى «ياۋياۋوۋچاڭ» (بىر يۈز ئونبە شىنچى
 زاۋۇت)دا پولات چىلەككە قاچىلاپ پاياتلىنىپ ئاندىن
 ئىچكىرىگە مەخپى پويىزدا ئاگونىلاردا توشۇلماقتا ،
 چىنلار ھازىر چوڭ شەھەرلەردىكى سانائەت بازىلىق
 ىرىنى ، زاۋۇت ، كان ، فابرىكىلارنى ، سودا-تىجارەت
 ئورۇنلىرىنى ، شۇنداقلا پۈتۈن مەمۇرى باشقۇرۇش
 تارماقلىرىنى ئىگەللەپلا قالماستىن ، كەڭ يىزىلار دېيىۋ
 ئاشلىق ، ياغ ، پاختا ، يۈك ، سۈت ، مېۋە ، ئۆسۈملۈك دەۋ-
 راقات تارلىقلارنى يىغىۋېلىش ، يۈتكەپ سېتىش ھوقۇق
 لىرىنىمۇ كونتىرول قىلىۋالدى . شۇڭا ھازىر شەرقى تۈر-
 كىستاندا يەرلىك ئاھالىنىڭ ئىختىسادى كىرىمى ئەڭ
 تۆۋەن ، ئىشسىزلىق نىسپىتى ئەڭ يۇقۇرى ، ئالى مەك-
 تەپكە كىرىش نىسپىتى ئەڭ تۆۋەن ، تۈرمىگە كىرىش
 نىسپىتى ئەڭ يۇقۇرى ، توقسەن بەش پىرسەنت چىنلىق
 دولەت خىراجىتى بىلەن داۋالانسا ، توخسەن سەككىز پىر-
 سەنت يەرلىك خەلق ئۆز خىراجىتى بىلەن داۋالىنىدۇ .

ئومۇمەن ، چىنلارنىڭ ئىچىش سىياسىتى شەرقى تۈر
 كىستانغا چىقىدىغان چىنلارغا يول ئىچىش ، بايلىق
 نى تىزراق ئېلىپ قىچىش ئاخىرىدا ھەممىنى تەل تۈ-
 كۈس يەپ كىتىش سىياسىتىدىن ئىبارەتتۇر .

مۇسۇلمانلارنىڭ قارشىلىق ھەرىكەتلىرى

شەرقى تۈر كىستاندىكى يىگىرمە نەچچە مىليون
 مۇسۇلمان خەلق جۈملىدىن ئويغۇر تۈركلىرى دىنىي
 شەرىپىنى ، پاك ئىمانىنى ، ئاناۋە تىنىنى قوغداش يول-
 ىدا چىن كوممۇنىستىلارنىڭ ئىستىلاسىدىن كىيىن
 ئۇزۇن يىللاردىن بىرى يوشاق مەدەنىيەت ئۇرۇشى
 ۋە قانلىق قارشىلىق ئۇرۇشلىرىنى ئېلىپ بارماقتا .
 خەلق ئۆزىنىڭ ئىسلامى مەدەنىيىتىنى جان تىكىپ
 قوغداپ ئۆز ئاناتىلى ، ئۆز يىزىغىنى ئىشلەتمەكتە ،
 ئۆز ئۆرپ-ئادەتلىرىنى داۋاملاشتۇرماقتا . ھازىرغا
 قەدەر ، چىنلار بىلەن ھەمسۆھبەت بولۇش ، بىللە تاماق
 يىيىش ، قىزىلىش-پىرىشكە ئەڭ ئىغىر گۇناھلار
 ھىساپلىنىدۇ . خەلق باللىرىنى سۈننەت قىلىدۇ ، بەش

1967 - 1968 - يىللىرى ئۇچۇرۇزدىن

نارتۇق قۇرۇللىق تەشكىلاتلار قانلىق باستۇرۇلدى.

1969 - يىلى ئاخۇنۇپ، مەجىت قۇماندان باش

چىلىغىدىكى قۇرۇللىق قوزغۇلاڭ ئالدىن ئاشكارىيلىنىپ قىلىپ، دەھشەتلىك تۈردە باستۇرۇلدى.

1970 - يىلى ئۆلكە مۇئاۋىن رەئىسى ئىمىنوپىنى

ئۆز ئىچىگە ئالغان يىگىرمە ئۈچ مىڭدىن ئارتۇقراق

«شەرقى تۈركىستان خەلق پارىتىيىسى» ئەزالىرى

قۇرۇللىق قوزغۇلاڭ ھارپىسىدا دەھشەتلىك باستۇرۇلدى.

ئىمىنوپ باشلىق رەھبەرلەر ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىندى. شۇ قىتىم چىنلار ھەتتاناھىيە دەربىر

جىلىك ھۆكۈمەتلەر گىمۇ ئادەم ئىتتىش ھوقۇقىنى بەر

دى. نەتىجىدە ۋە تەنپەرۋەرزىيالىقلار، دىنىي ئالىملار

ئاساسەن ئۆلتۈرۈلدى، تۈرمىلەرگە قامالدى.

ئومۇمىي يۈزلۈك قىرغىندىن ئون يىل ئۆتكەندىن

كېيىن 1981 - يىلى شەرقى تۈركىستاننىڭ ئەزىز

كەزى - ئۈرۈمچى شەھىرىدە تۇنجى قىتىم دېموگرافىيە

تىك كۆرەش پارىتىيىسى، ئىشچىلار ۋە خەلق ئاممىسى

چىنلار تەرىپىدىن قەستەن ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈلگەن ياز

غۇچى ئايلىمىت مەسئۇدىنىڭ قانلىق جەسدىنى كۆر

تۈرۈپ شەھەرنىڭ ئاساسلىق كۆچمىلىرىدا ئانا مەيلىش

قىلدى ۋە ئاشكارا ھاۋادا، «ئىنسانى ھوقۇقىمىزنى

جان تىكىپ توغدايمىز»، «قانغا - قان، جانغا - جان»

دەپ شۇ ئارتۇقلاپ چىن پارىتىيە كومىتېتى پىنئاسى

ئالدىغا باردى. چىنلار ئاساسقا ئۈندىكى نامايىش

قىلىش ئىز كىلىگى ماددىسىغا كۆرە ئاشكارا ھاۋادا

رالىمىغان بولسىمۇ يۈشۈرۈن ھاۋادا ئىسسىملىك تۈزۈت

غۇزۇپ، ئاستا - ئاستا زىيانكەشلىك قىلدى.

1985 - يىلى ئۈرۈمچى شەھىرىدە ئونىمىڭغا يېقىن

قىتىم مۇسۇلمان ئوقۇغۇچى بىر ھەپتىگە قەدەر ئوقۇش

تاشلاپ كۆچمىلەرغا چىقىپ نامايىش قىلدى. كېيىن

چىننىڭ شاڭخەي، بېيجىڭ، نەنجىن قاتارلىق چوڭ شەھەر

لىرىدە ئوقۇۋاتقان شەرقى تۈركىستانلىق ئوقۇت

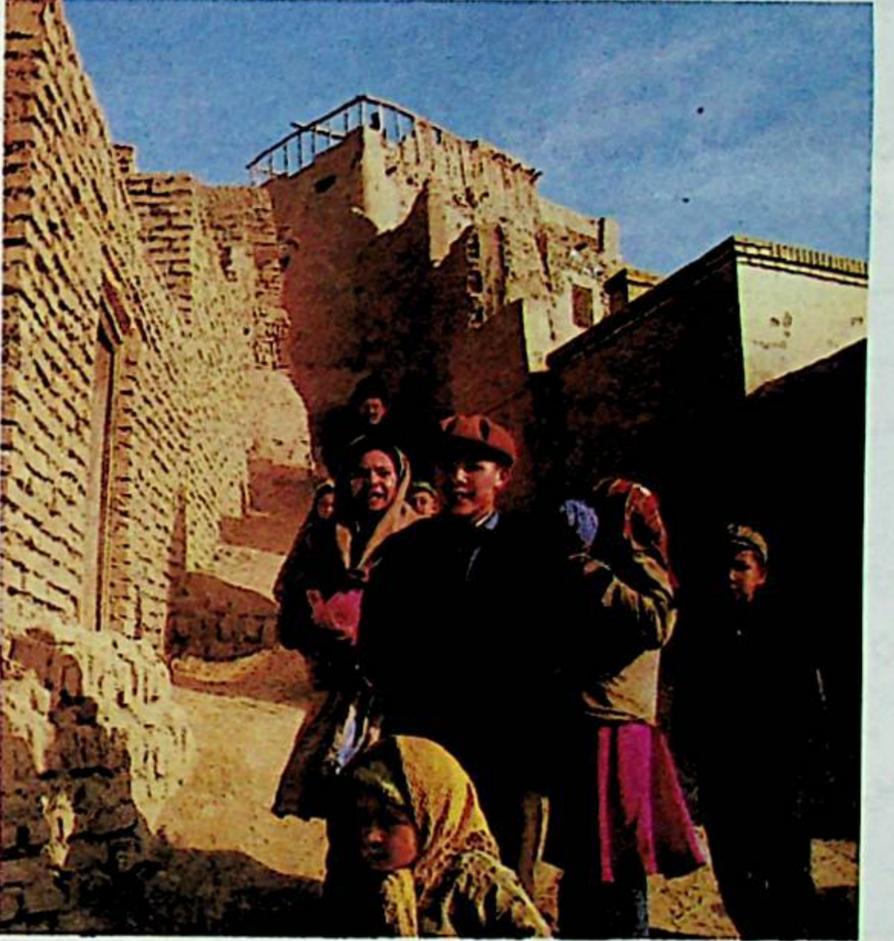
چىلار مۇدەرھال ماسلىشىپ نامايىش قىلدى. ئۇلار

شەرقى تۈركىستاندا ئاتوم پارىتىيىنى توختۇتۇش

كۆچمەن كۆچۈرۈشنى توختۇتۇش، دېموگرافىيە

لامىنى ھەقىقىي ئىجرا قىلىش، مۇسۇلمانلارنىڭ قانۇنىي

ئىنسان ھوقۇقىنى توغداش قاتارلىق يوللۇق تە

لەپلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇپ ، ھۆكۈمەتنى سۆزلەپ ئارت-
تىلىق ۋە دىلەرگە مەجبۇرلىدى ، ئەمما ئۇزۇن ئۆتمەي
ئوقۇغۇچىلار خىزمەتسىز ، دىپلومىسىز قالدى . بەزى
زىلىرى يۇشۇرۇن قولغا ئېلىندى .

1989 - يىلى ئۈرۈمچى شەھىرىدە مۇسۇلمانلار
نىڭ ئىسلامىيەتنىڭ شەرىپىنى قوغداش نامايىشى ،
ئوقۇغۇچىلارنىڭ دىموكراتىيىنى تەلپ قىلىش ناما-
يىشى بولدى .

1990 - يىلى قەشقەرنىڭ بارىن يېزىسىدا چىن
غاقارشى قۇراللىق كۆرەش پارتلىدى ، « شەرقىي تۈركىيە
مىستان ئىسلام پارتىيىسى » نىڭ مۇجاھىدلىرى غا-
زات ئىلان قىلىپ ، نۇرغۇن چىن ئەسكەرلىرىنى ئۆل-
تۈردى . كۆپ قىسمى شەھىت بولدى ۋە تۈرمىلەنگە
سولاندى . چىننى زىل-زىلگە كەلتۈردى .

ھازىرغاقەدەر پۈتۈن شەرقىي تۈركىستان خەلقى
يۇشۇرۇن ھالدا بۈيۈك ئىستىقلال كۆرۈشى ئۈچۈن
تەييارلىق كۆرمەكتە .

1992 - يىلى شەرقىي تۈركىستان مۇھاچىرلىرى
نىڭ ئون تۆت دولەتتىكى ۋە كىلىلىرى ئىستانبۇلدا « شەرقىي
تۈركىستان خەلقئارامىللى قۇرولتېيى » ئىنچىنىپ
ۋە تەننى ئازات قىلىشنىڭ كۈنكىرىت سىياسەت ، قارار-
لىرى ، ئاخباراتى دۇنياغا ئىلان قىلىندى .
شەرقىي تۈركىستان مۇسۇلمانلىرى ھۆرىيەتكە ، مۇس-
تەقىللىككە ئېرىشىشىگىچە كۆرەشنى توختاتمايدۇ . ئۇ-
لار ئىسلام ئالىمىنىڭ ، تۈرك ئالىمىنىڭ ۋە دۇنيادىكى
راتچىلىرىنىڭ قوللىشىغا مۇھتاج .

شەرقىي تۈركىستان ۋە خېيى تەتقىقات مەركىزى ، تۈزۈدى ۋە نەشر قىلدى

ئىستانبۇل — 1994

Published by Eastern Turkistan Foundation Research Centr. ISTANBUL - 1994

طبع وتوزيع مركز الأبحاث بوقف تركستان الشرقية استانبول ۱۹۹۴

Doğu Türkistan Vakfı Araştırma Merkezince hazırlanmış ve neşredilmiştir. İSTANBUL - 1994

zafar mathbaasi
Ocak 1994
Kardeşler Ciltevi

ئىدارە ئادرېسى ، مىللەت چاددەسى
كۈچۈكساراي ئاپارتمان 26/3 نۆمۇر
ئاتساراي
34270
ئىستانبۇل ، تۈركىيە

Idare Yeri:
Millet Cad. Küçüksaray Apt. No: 26/3
34270 Aksaray İSTANBUL-TÜRKİYE
Tel: (212) 521 60 02 • Fax: (212) 534 80 67

